

QUICK SCAN FLORA- EN FAUNAWET t.b.v. aanleg fietspaden Diemberbos

Moordrecht, 25 augustus 2014

in opdracht van
Adviesbureau R.I.E.T.

Bureaustudie en veldverkenning t.b.v.:

- aanleg van fietspaden
- graven nieuwe watergang

foto voorpagina: tracé-locatie voor een fietspadverbinding

Voor gewaarmerkte rapportage,
contact opnemen met GroenTeam

onderzoek en rapportage, Jan Oosterbaan (ecologisch adviseur)

1 INLEIDING	
1.1 Situering en ingreep	4
1.2 Natuurtoets als instrument.....	5
1.3 Onderzoeksplan	7
2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN	
2.1 Vaatplanten	9
2.2 Zoogdieren	9
2.3 Broedvogels.....	10
2.4 Amfibieën en reptielen	10
2.5 Vissen.....	11
2.6 Ongewervelde soorten.....	12
2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens	12
3 LOCATIEVERKENNING	
3.1 Context vigerende regelgeving gebiedsbescherming	13
3.2 Werkgebied en habitatbeoordeling.....	13
4 EINDCONCLUSIES	17
BIJLAGE 1 – RELEVANTE ASPECTEN VAN DE REGELGEVING	19
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	31
GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN	33

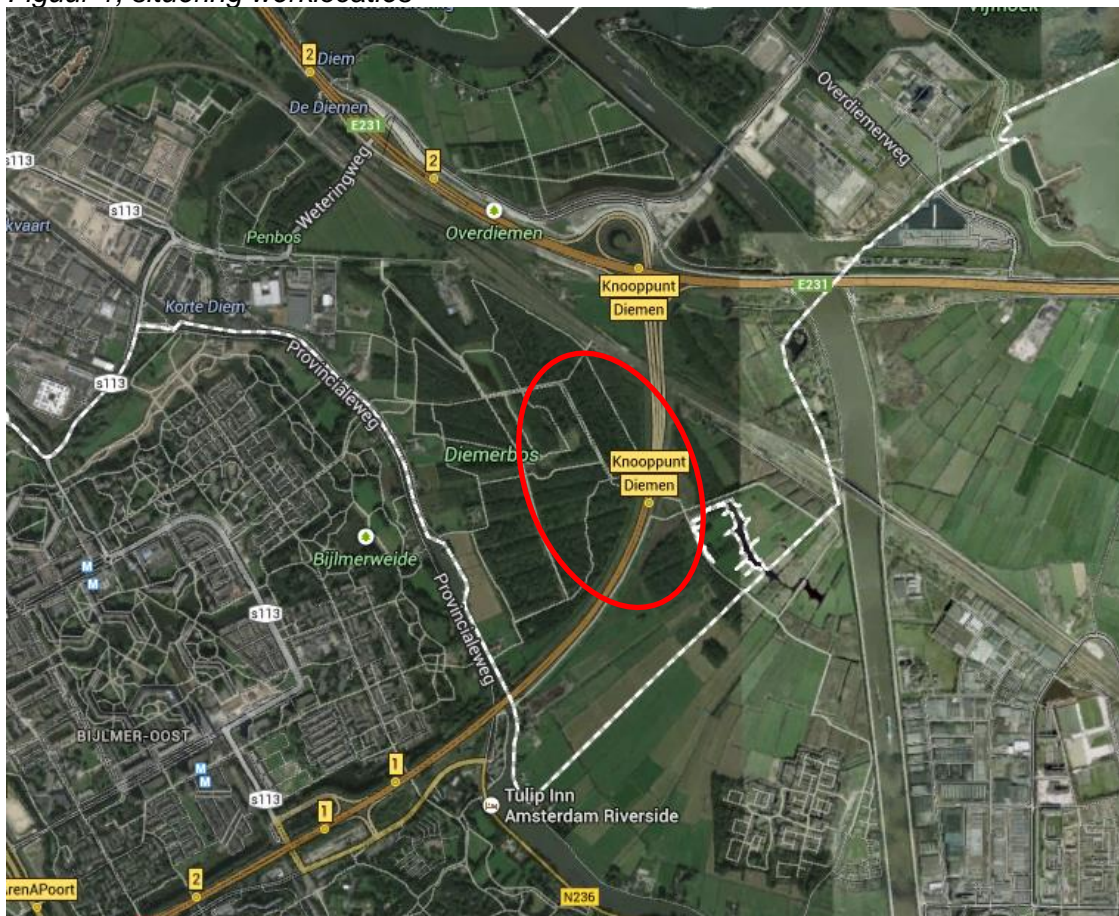
1 INLEIDING

1.1 Situering en ingreep

Situering plangebied

De onderzoekslocaties omvatten 3 tracé-locaties in het Diemberbos, waar onderdelen van een nieuw fietsnetwerk worden gerealiseerd (zie figuur 1).

Figuur 1, situering werklocaties

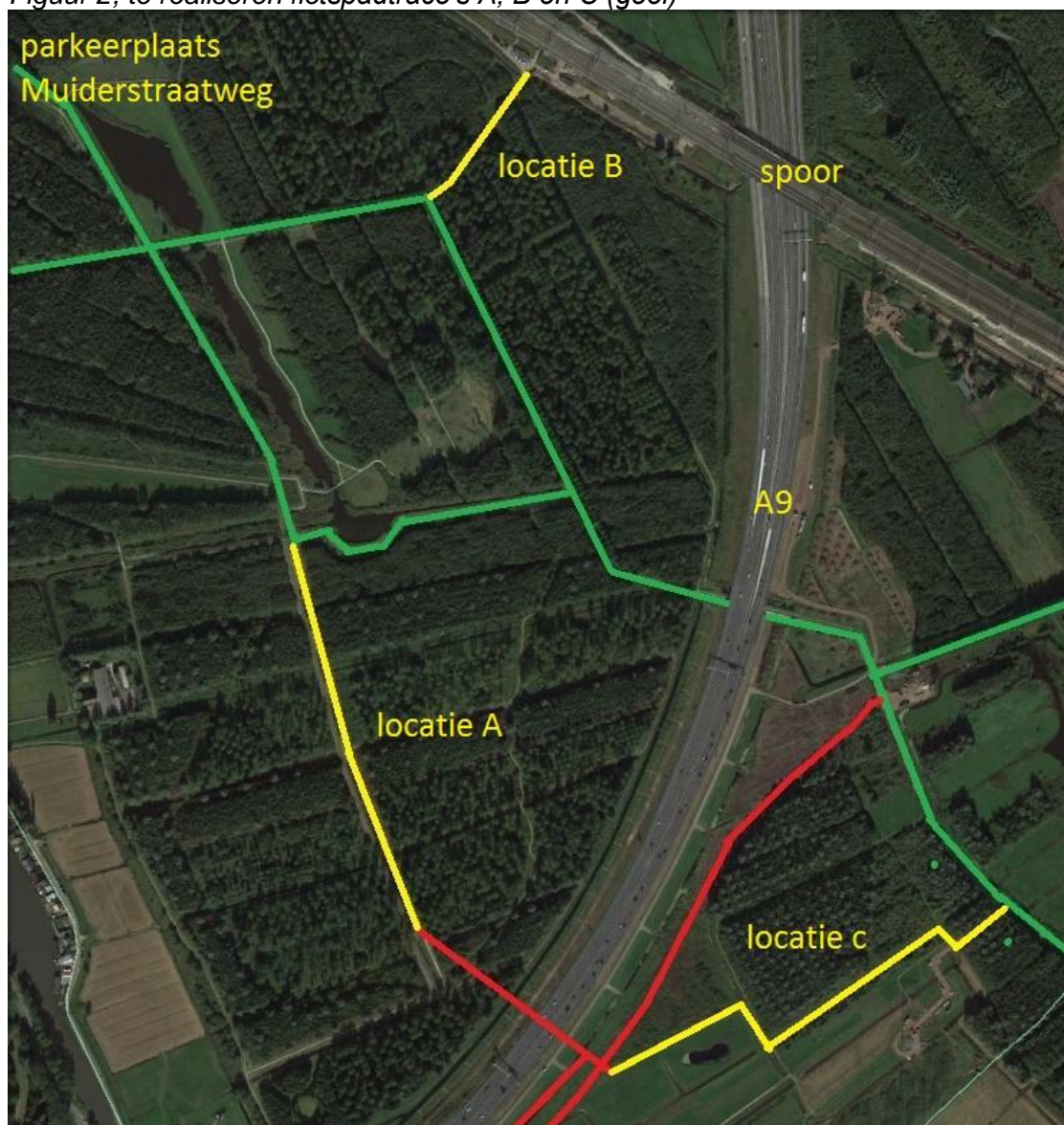

Voorgenomen ingreep en het wettelijk belang

Het fietspadennetwerk in het Diemberbos wordt uitgebreid. Daartoe worden fietspaden gerealiseerd door Rijkswaterstaat, wat buiten deze Quick Scan valt, terwijl 3 nieuwe verbindingstracé's (A, B en C, zie figuur 2) door derden worden gerealiseerd waartoe deze Quick Scan is opgesteld. In samenhang hiermee wordt bovendien een nieuwe watergang gegraven.

In het kader van de Flora- en faunawet betreffen de werkzaamheden het wettelijk belang 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'.

Figuur 2, te realiseren fietspadtracé's A, B en C (geel)

1.2 Natuurtoets als instrument

Doel en strekking natuuronderzoek

Doel is om de voorgenomen ingreep te toetsen aan de Ffw en, voor zover van toepassing, aan de Natuurbeschermingswet (Nbw) en de provinciale natuurregelgeving (Ecologische Hoofdstructuur/ EHS en weidevogelgebieden).

Dit natuuronderzoek bestaat uit een Quick Scan (zie blz. 6 'wettelijke onderzoeksverplichting') gecombineerd met veldinventarisaties ten aanzien van te verwachten zwaarder beschermde soorten.

Het onderzoek heeft tot doel inzicht te geven in de volgende vragen:

- Is er kans op de noodzaak tot een ontheffing van verbodsbepalingen van de Ffw ?
- Is er nader veldonderzoek nodig en voor welke soorten planten en/of dieren ?
- Welke zijn de mogelijke consequenties vanuit Ffw ?

Dit onderzoek vormt de aantoonbare bewijslast op naleving van die wetgeving. Hiermee wordt onderbouwd met welke beschermde soorten rekening moet worden gehouden en welke kunnen worden uitgesloten omdat ze er niet worden verwacht, er niet zijn aangetroffen dan wel omdat de planingreep geen natuurschade aan die soorten met zich meebrengt.

Wettelijke kaders

De regelgeving met betrekking tot natuur kent twee typen bescherming: 'soortbescherming' (Flora- en faunawet) en 'gebiedsbescherming' (Natuurbeschermingswet/ Natura 2000, Ecologische Hoofdstructuur).

Soortbescherming is gericht op individuele soorten flora en fauna, waartoe in de Ffw toetsingscategoriën zijn onderscheiden.

Gebiedsbescherming is gericht op specifieke habitats waartoe speciale begrensde gebieden zijn aangewezen. Dit omvat Nbw-gebieden en gebieden die vallen onder regelgeving vanuit provinciaal natuurbeleid, waaronder de EHS.

De regels van soort- en gebiedsbescherming sluiten elkaar niet uit, doch vullen elkaar aan. Toetsing aan gebiedsbescherming vindt uitsluitend plaats indien beschermde gebieden in het geding zijn, terwijl toetsing aan de soortbescherming *altijd* vereist is, óók in de beschermde gebieden (uitgebreidere regelgeving, zie Bijlage 1).

Soortbescherming – Flora- en faunawet

De Ffw is geheel gericht op soortbescherming, dat wil zeggen bescherming van afzonderlijke soorten planten en dieren '*in welke situatie dan ook*'. Omdat deze wet *alle* soorten planten en dieren omvat, óók in Nbw-gebieden, wordt bij natuuronderzoek primair aangehaakt op de wetgeving in de Ffw.

De Ffw biedt bescherming aan planten en dieren tegen zogeheten 'natuurschade': daarmee wordt bedoeld op negatieve effecten door de ingreep met betrekking tot bepaalde categorieën dieren en planten (zie ook lijst gebruikte termen en afkortingen). In deze wet zijn ook de Europese Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn geïmplementeerd.

Binnen het beschermingskader van de Ffw wordt onderscheid gemaakt tussen:

- het type ingreep ('bestendig beheer' of 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting')
- een aantal '*wettelijke belangen*' (Bijlage 1/ blz.22)
- verschillende categorieën planten en dieren (zie LNV 2005/ Staatsblad 2004/501).

Juridisch zwaarder beschermde soorten

De beschermde soorten planten en dieren zijn onderverdeeld in 3 tabellen: Tabel 1, 2 en 3 AmvB. Voor soorten van tabel 1 AmvB geldt een algemene landelijke vrijstelling, met inachtneming van de wettelijke zorgplicht (art.12 Ffw).

De soorten van 'Tabel 2 en Tabel 3 AMvB' betreffen de juridisch zwaarder beschermde soorten, met weer een nadere onderverdeling:

- m.b.t. Tabel 3 wordt weer onderscheid gemaakt tussen 'Bijlage 1-soorten' en soorten uit 'Bijlage IV van de Habitatrichtlijn' (DLG 2006);
- m.b.t. broedvogels wordt onderscheid gemaakt in categorieën 1 t/m 4 (vogels met vaste broedplaatsen en jaarrond beschermde nesten), categorie 5 (vergelijkbaar met 1 t/m 4 doch minder stringente bescherming) en algemene broedvogels (DR 2009/ aangepaste lijst; Bijlage1/ blz.23).

Daarnaast gelden voor soorten uit *Bijlage IV van de Habitatrichtlijn* en *broedvogels categorie 1 t/m 4*, ook verschillende wettelijke belangen waaronder ál of géén ontheffing kan worden verkregen (zie ook Bijlage 1/ blz.24 e.v.).

Gebiedsbescherming

Natuurbeschermingswet

De regelgeving met betrekking tot speciale beschermingszones in het kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn (resp. REG 1979 en REG 1992/1997), Natura 2000 gebieden ('Wetlands') en (Rijks-)natuurmonumenten is opgenomen in de Natuurbeschermingswet (Nbw 1998, zie verder Bijlage 1/ blz.29).

Werkzaamheden binnen een Nbw gebied vergen een Nbw-vergunning, echter ook functies 'buiten' een Nbw-gebied die wél een ecologische functie voor de 'aangewezen soorten' van het Nbw-gebied hebben, kunnen onder sommige condities ook een Nbw-vergunning eisen ('externe werking', art.16 lid 4 Nbw).

Ecologische hoofdstructuur

Dit betreft eveneens bescherming van natuurwaarden binnen begrensde gebieden. Hiervoor hebben Rijk en Provincie samen spelregels ontwikkeld welke zijn vervat in de provinciale regelgeving, waarbij een 'nee-tenzij' beleid van toepassing is (zie ook Bijlage 1/blz.29 en 30).

Werkzaamheden binnen de EHS of in (aangewezen) weidevogelgebieden vergen een provinciale vergunning, waarbij compensatie van eventueel verstoorde natuurwaarden wordt vereist.

De actuele en potentiële waarden van het EHS-gebied zijn vastgesteld in de natuurdoelen voor dat gebied. De basis daarvoor ligt in de provinciale structuurvisie en de verordening Ruimte.

Wettelijke onderzoeksverplichting

De Nbw, Ffw en het provinciaal natuurbeleid verplichten om bij ruimtelijke ingrepen de aanwezige plant- en diersoorten te onderzoeken. Dit om eventueel te verwachten natuurschade aan soorten te beoordelen en om dit te toetsen aan de wets- en beschermingsregels.

Waar negatieve effecten op zwaarder beschermde soorten verwacht kunnen worden vergt dit ook veldinventarisaties. Indien dergelijke soorten ook inderdaad door de werkzaamheden worden bedreigd of verstoord, vergt dat aanvraag van een ontheffing wat wordt beoordeeld door het daartoe bevoegde gezag, te weten het Ministerie van EZ.

1.3 Onderzoeksplan

Met het onderzoek wordt stapsgewijs ingezoomd op de situatie en vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten of verstoring daarvan, kunnen worden uitgesloten dan wel nadere veldinventarisatie vergen.

Werkstap 1, analyse bestaande gegevens

Als eerste wordt de situatie getoetst aan indicaties van de NDFF, aan de verspreiding van soorten op basis van reeds bekende biogeografische informatie uit verspreidingsatlassen en aan overige literatuur. Die informatie is veelal niet compleet.

Tevens wordt getoetst aan andere beschikbare onderzoeken, zoals in de onderhavige situatie de Natuurtoets natuurcompensatie Gemeenschapspolder (DLG 2014).

Op basis hiervan wordt vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten mogelijk in dit gebied verwacht zouden kunnen worden, onafhankelijk van de aanwezige habitat, en welke juridisch zwaarder beschermde soorten op voorhand al kunnen worden uitgesloten. In aanvulling hierop wordt getoetst aan het eerdere natuuronderzoek.

Werkstap 2, toetsing aan gebiedsbescherming

Dit omvat regelgeving in het kader van de Natuurbeschermingswet en van provinciaal gebiedenbeleid (EHS), waarbij wordt beoordeeld of er wellicht ook andere natuurregelgeving dan de Ffw in het geding kan zijn.

Werkstap 3, habitatbeoordeling

Naar aanleiding van het bovenstaande wordt een beoordeling gemaakt van de terreinkenmerken, de biotoop, de lokale habitat en van de ecologische betekenis van het effectieve werkgebied.

In de conclusie wordt op basis van de nader beschreven habitat, vastgesteld welke zwaardere beschermde soorten (Ffw) en eventuele 'aangewezen soorten' (Nbw) thans eveneens zonder nadere veldinventarisatie kunnen worden uitgesloten.

Werkstap 4, eindconclusie en advies

De rapportage wordt afgerond met een puntsgewijze samenvatting van conclusies en consequenties, met een eventuele toetsing van consequenties, het advies welke soorten nadere veldinventarisatie vergen dan wel in hoeverre natuurschade op voorhand kan worden uitgesloten en/of kan worden voorkomen.

Met betrekking tot 'uitsluitingen' wordt in de rapportage aandacht geschonken aan *alle* mogelijke soortgroepen van (beschermde) organismen. Voor sommige soortgroepen is dat niet méér dan slechts het aangeven waarom daarvan *géén* beschermde soorten op de locatie worden verwacht, dan wel waarom sommige soorten *niet* worden bedreigd of verstoord.

Leeswijzer

In de rapportage wordt de volgorde van de hierboven aangegeven onderzoeks- en onderbouwingsstappen aangehouden. Waar het voor de betreffende onderbouwing nodig is om informatieve kaders te schetsen, is dat in dit hoofdstuk beknopt aangegeven (zie blz. 5 t/m 8).

Daarmee ontstaat de volgende opzet van de rapportage:

In hoofdstuk 1 zijn de uitgangssituatie, het voornemen, de hoofdlijnen van de regelgeving, de aanpak van het onderzoek en de opzet van de rapportage aangegeven.

In Hoofdstuk 2 wordt op basis van beschikbare verspreidingsgegevens en recente gegevens uit de databank van de NDFF, de literatuurstudie met daaruit voortkomende conclusies uitgevoerd.

In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op vigerende gebiedsregelgeving (Nbw, EHS en weidevogelgebieden) en worden de bevindingen van de ecologische verkenning en van nadere inventarisaties beschreven.

In hoofdstuk 4 worden de voor uitvoering relevante conclusies kort samengevat en wordt advies gegeven met betrekking tot nader veldonderzoek en/of mitigerende maatregelen. Naast de Bijlagen met achterliggende informatie wordt de rapportage beëindigd met lijsten van geraadpleegde literatuur en van gebruikte termen en afkortingen.

2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN

Het onderzoek dat in dit hoofdstuk per soortgroep wordt weergegeven omvat de toetsing van de locatie aan reeds bestaande inventarisatie- en verspreidingsgegevens.

De gegevens uit de daartoe beschikbare bronnen zijn niet geheel compleet doch bieden een goede indicatie welke overigens los daarvan, door onderzoek nog een zekere aanvulling vergen, te beginnen met een habitatbeoordeling.

Op basis van het bronnenonderzoek wordt bepaald welke (zwaarder) beschermde soorten in het werkgebied wellicht kunnen worden verwacht en welke soorten aanvullende veldinventarisatie vergen om vast te stellen of ze alsnog van aanwezigheid kunnen worden uitgesloten, dan wel zullen leiden tot consequenties.

De eventuele *noodzaak* tot nadere inventarisatie wordt afgeleid uit de samenhang tussen beschikbare gegevens (dit hoofdstuk 2), de habitatbeoordeling van het te onderzoeken gebied (zie hoofdstuk 3) en de 'soort' ingreep (§ 1.1).

2.1 Vaatplanten

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (Quickscanhulp 2014) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied, 4 zwaarder beschermde vaatplanten zijn geregistreerd (Tabel 2), te weten Rietorchis, Tongvaren, Veldsalie en Wilde marjolein.

Conclusie

Het werkgebied vergt nadere veldbeoordeling op geschikte groeiplaatsomstandigheden voor genoemde vaatplanten

2.2 Zoogdieren

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (Quickscanhulp 2014) blijkt dat binnen een straal van 1 km van de planlocatie, acht juridisch zwaarder beschermde zoogdieren zijn geregistreerd, te weten 7 vleermuissoorten en Boommarter.

Grondgebonden zoogdieren

Met betrekking tot Boommarter is met name van belang of er met de werkzaamheden oudere bomen met dikke stammen en holten worden verwijderd, wat *niét* het geval is: deze kan derhalve op voorhand van verstoring of bedreiging worden uitgesloten.

Wel kunnen beschermde, algemeen voorkomende soorten (Tabel 1) worden verwacht zoals Egel, Mol, Hermelijn, Wezel, enkele muizensoorten en Haas (Broekhuizen 1992). Afhankelijk van de terreinsituatie kunnen enkele van deze soorten wellicht gebruik maken van het werkgebied.

Vleermuizen

Met betrekking tot vaste verblijfplaatsen van vleermuizen is met name van belang of er met de werkzaamheden bomen worden verwijderd wat, indien onvermijdelijk, slechts zeer beperkt van omvang is.

Conclusie zoogdieren

Te kappen bomen vergen controle op gebruik voor jaarrond beschermde nesten of (mogelijk) vleermuisgebruik.

2.3 Broedvogels

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (Quickscanhulp 2014) blijkt dat binnen een straal van 1 kilometer van het plangebied diverse vogels met een jaarrond beschermd nest zijn geregistreerd.

Jaarrond beschermde nesten

Onder de geregistreerde soorten met een jaarrond beschermd nest zijn zowel boom-bewonende als gebouw-bewonende soorten geregistreerd.

Er zijn géén gebouwen met de werkzaamheden gemoeid terwijl mogelijk slechts enkele bomen moeten worden gekapt.

Overige broedvogels

Veelal zijn er in elk soort terrein wel broedende vogels te verwachten (zie ook Hustings 2002), zoals onder de huidige terreincondities watervogels en weidevogels.

Broedende vogels mogen onder géén enkele conditie worden verstoord (zie DR 2009). Onder die voorwaarden is echter voor de meeste broedvogelsoorten verder géén aanvullende veldinventarisatie vereist: dit is uitsluitend nodig op het moment dat werkzaamheden in het broedseizoen worden uitgevoerd.

Conclusie broedvogels

- Jaarrond beschermde nesten: te kappen bomen vergen controle op aanwezigheid van dergelijke nesten.
- Overige broedende vogels dienen met werkzaamheden die verstorend kunnen zijn, te worden ontzien. Potentieel verstorende werkzaamheden tussen ca. begin maart en half augustus vergen kort daaraan voorafgaand veldinspectie op aanwezigheid, naar aanleiding waarvan voor nestelplekken en/of terreindelen waar nog-niet-vliegvlugge jongen aanwezig zijn, voorzorgsmaatregelen moeten worden getroffen.

2.4 Amfibieën en reptielen

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (Quickscanhulp 2014) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied zowel Ringslang als Rugstreeppad, Heikikker en Poelkikker zijn geregistreerd (zie ook RAVON 51/2013 en Creemers 2009), naast algemeen voorkomende amfibieën.

De drie genoemde amfibiesoorten betreffen alle soorten van Tabel 3 Ffw uit de zwaarst beschermde categorie, te weten Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (zie ook DR 2009), terwijl Ringslang is vermeld in Tabel 3/ Bijlage 1 AMvB.

Andere zwaarder beschermde soorten vinden in deze regio geen verspreiding.

Amfibieën

Poelkikker

In de Gemeenschapspolder, aan de noordelijke rand waarvan tracé-locatie C is gesitueerd, is in 2011 één adulte Poelkikker geregistreerd (NDFF). Het plangebied ligt echter westelijk van het algemene verspreidingsgebied van de Poelkikker in Nederland waar de 'kans' op deze soort gering is, dus mogelijk is er een determinatiefout gemaakt.

Uit mondelinge mededeling van dhr. J. Melis (Oranjewoud, zie DLG 2014) die in 2013 uitvoerig onderzoek in de polder heeft gedaan en honderden kikkers heeft gedetermineerd, blijkt dat daarbij geen enkele Poelkikker is aangetroffen.

Rugstreeppad

In het moerasgedeelte van het Diemberbos net zuidelijk van de spoorbaan, is volgens de NDFF database één betrouwbare waarneming van Rugstreeppad bekend (DLG 2014). Daarnaast is een kleine populatie bekend uit het gebied noordelijk van de spoorbaan (DLG 2014). Ook is bekend dat de dieren in het talud van de snelweg A9, direct westelijk van tracé-locatie C, overwinteren. Er kan dus mogelijk migratie naar deze overwinteringszone worden verwacht.

Heikikker

Deze is in het kader van het veldonderzoek voor de 'natuurtoets natuurcompensatie Gemeenschapspolder (DLG 2014), niet aangetroffen en in genoemde Natuurtoets ook niet vermeld. De planlocatie vormt echter onderdeel van de westelijke verspreidingsgrens van Nederland van deze soort, dus kan niet geheel op voorhand worden uitgesloten.

Overige beschermde soorten

In het plangebied kunnen ook algemene, eveneens beschermde amfibieën als Gewone pad, Bruine kikker, Bastaardkikker en Kleine watersalamander worden verwacht. Deze vergen alle toepassing van de wettelijke zorgplicht.

Ringslang

Deze is uitsluitend waargenomen in het moerasgedeelte van het Diemberbos net zuidelijk van de spoorbaan (Broier 2013/ DLG 2014). Ook het talud met de taludsloten van de A9 wordt volgens deze bron gezien als geschikt leefgebied. Een onderzoek van Natuurbeleven (2008) toonde aan dat de dieren voornamelijk rond de spoorlijn en langs de Gaasp voorkomen, en een zomergebied hebben in het bovengenoemde moerasgedeelte van het Diemberbos.

Agrarisch in gebruik zijn grasland biedt overigens, afgezien van eventueel doorkruisende sloten, géén geschikt leefgebied voor ringslangen: ze zullen dit hooguit een keer doorkruisen.

Conclusie amfibieën en reptielen

- Amfibieën: van de zwaarder beschermde soorten kan mogelijk Rugstreeppad in de omgeving van locatie C een rol spelen vanwege het door RWS aangebrachte zandlichaam als potentieel overwinteringsgebied. Indien werkzaamheden buiten het overwinteringsgebied plaatsvinden dient slechts met een incidenteel zwervend exemplaar op zijn trek van en naar zijn mogelijk winterverblijf, rekening te worden gehouden.
Met betrekking tot Heikikker is eveneens een nadere habitatbeoordeling gewenst.
- Ringslang: ook van deze soort kunnen de werklocaties wellicht incidenteel worden doorkruist door een zwervend exemplaar, afhankelijk van de habitat-geschiktheid van de directe omgeving.

Alle drie genoemde soorten vergen extra aandacht bij de ecologische terreinverkenning.

2.5 Vissen

Er is géén open water in de werkzaamheden betrokken zodat deze groep op voorhand voor bedreiging kan worden uitgesloten.

2.6 Ongewervelde soorten

Bij ongewervelde soorten moet men denken aan vlinders, libellen, sprinkhanen en 'overige ongewervelden' zoals mieren, kevers, weekdieren e.d. Deze groepen kennen eveneens beschermde soorten terwijl voor sommige soorten ook een ontheffingsplicht geldt. Juridisch zwaar beschermd zijn enkele soorten uit de groepen libellen, dagvlinders en 'overige ongewervelde soorten' (waaronder ook waterorganismen).

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (Quickscanhulp 2014) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied géén zwaarder beschermde soorten worden verwacht (zie o.m. Bos 2006).

Conclusie ongewervelden

Zwaarder beschermde soorten uit deze soortgroep kunnen op voorhand worden uitgesloten.

2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens

Naar aanleiding van het bronnenonderzoek vergen de planlocaties controle op habitat-geschiktheid voor enkele genoemde zwaarder beschermde vaatplanten.

Indien wellicht enkele bomen gekapt moeten worden, vergen deze controle op jaarrond beschermde nesten of gebruik door vleermuizen.

Volgens de databank van NDFF, verspreidings- en/of onderzoeksgegevens kan rond planlocatie C wellicht incidenteel een zwervende Rugstreeppad of Ringslang op hun trek tussen verschillende verblijfsgebieden worden verwacht terwijl ook Heikikker nadere aandacht vergt.

Uitgangspunt is hierbij dat de werkzaamheden, die géén zomer- of winterverblijf betreffen, worden uitgevoerd tijdens de winterrust wanneer er géén kans is op trekkende dieren.

Overige zwaarder beschermde soorten kunnen voor gebruik van de planlocatie als leefgebied op de voorhand worden uitgesloten.

3 LOCATIEVEVERKENNING

3.1 Context vigerende regelgeving gebiedsbescherming

De werklocatie maakt géén deel uit van een beschermd natuurgebied. De dichtstbijzijnde Natura 2000 gebieden zijn Markermeer/ IJmeer (ca. 4 km), Naardermeer (ca. 7 km) en Botshol (ca. 9 km afstand).

Het werkgebied vormt wel onderdeel van de EHS (Ecologische Hoofdstructuur), waarop een beleid van 'nee-tenzij' van toepassing is.

Daartoe dienen voorgenomen ingrepen te worden getoetst aan het bevoegde gezag, te weten de Provincie, om te beoordelen of de werkzaamheden mogelijk aantasting van de actuele natuurwaarden met zich meebrengen, waarvoor een vergunningsplicht en mogelijk daaraan gekoppelde compensatie van eventueel verstoorde natuurwaarden van toepassing is.

3.2 Werkgebied en habitatbeoordeling

De verkenning heeft plaatsgevonden op 22 augustus 2014.

De tracé-locaties A en B betreffen reeds bestaande onderhoudspaden in het Diemberbos. Deze vormen kortsluitingen in het reeds bestaande fietspadennetwerk. De tracé's zijn thans half-verhard waarvan de bermten zijn begroeid met regelmatig gemaaid gras met daarop aansluitend randen ruigtvegetatie.

Bij locatie A grenst de grasberm langs de oostzijde aan een houtopstand en langs de westzijde aan een watergang (foto 1). De werkzaamheden zullen zich voornamelijk beperken tot het profiel van het thans aanwezige onderhoudspad met zijn grasbermen.

Foto 1, tracé-locatie A (in noordelijke richting)

Bij locatie B (foto 2 volgende bladzijde) grenst de gras- en kruidenberm aan twee zijden aan houtopstanden: het betreft een voornamelijk belommerde situatie. Ook hier zullen de werkzaamheden zich voornamelijk beperken tot het profiel van het thans aanwezige onderhoudspad met zijn grasbermen.

.

Foto 2, tracé-locatie B

Consequenties situatie locaties A en B:

De bermen hebben in beide situaties géén habitatkenmerken met specifieke groeiplaatsfactoren voor Rietorchis, Tongvaren, Veldsalie en Wilde marjolein.

Bovendien vormt het werkprofiel ook géén terrein dat specifieke gebruikspotenties biedt voor faunasoorten, ook niet voor amfibieën of ringslangen. Bovendien vormt de aan het werkprofiel grenzende terrein géén specifiek geschikte leefhabitat voor Ringslang, Rugstreeppad of Heikikker zodat bedreiging van dergelijke soorten door de werkzaamheden op deze locaties kan worden uitgesloten.

Vanwege de kans dat wellicht een enkel dier het werktracé een keer zal kruisen dient hier bij de uitvoering wel de zorgplicht nauwlettend in acht te worden genomen.

Tracé-locatie C ligt deels in een vergelijkbare situatie als locatie A en B, bestaande uit een in dit geval gemaaid graspad als onderhoudspad (foto 3).

Ook in dit deel biedt het werkprofiel geen specifieke groeiplaatsfactoren voor genoemde planten evenmin als specifieke gebruikspotenties voor Rugstreeppad, Heikikker of Ringslang, maar ook hier is niet uitgesloten dat wellicht een enkel dier het werktracé een keer zal kruisen waarbij de zorgplicht nauwlettend in acht moet worden genomen. Vanwege de meer open, ruige en natte condities is die kans zelfs iets groter.

Foto 3, noordelijk tracé-deel locatie C

Nota bene: het meest noordelijke stukje van dit tracé kruist over korte afstand een bosperceel waar wellicht enkele bomen moeten worden gekapt om voldoende profielbreedte te verkrijgen. Ter plaatse van dit tracé-deel staan echter géén bomen met dikkere stammen en kleine holtes geschikt voor vleermuizen, terwijl er tevens geen jaarrond beschermde nesten in deze bomen aanwezig zijn.

Het zuidelijk gelegen deel ligt op een afstand variërend van ca. 80 tot 60 meter vanaf het oorspronkelijke weglichaam van rijksweg A9, terwijl deze rijksweg thans wordt verbreed waardoor een brede zone met open zand aanwezig is.

Dit deel van het fietspad wordt aangelegd in een thans nog voor melkvee in gebruik zijnd weiland. Echter langs de noordwestzijde van het fietspadtracé, tussen dat tracé en de (werkzone voor verbreding van de) rijksweg A9, ligt een ruig en nat driehoekig perceel (zie foto's 4 en 5) wat een geschikte gebruikshabitat vormt voor Ringslang.

Foto 4, tracé-locatie C langs nat ruig terrein, met op de achtergrond de A9

Foto 5, tracé-locatie in noordelijke richting met links nat ruig terrein en rechts een poel

Voorts is op ca. 20 tot 30 meter ten oosten van dat tracé-deel een geïsoleerde poel gesitueerd (foto 5). Omdat deze niet met andere watergangen in verbinding staat mag worden aangenomen dat deze poel visloos is wat deze aantrekkelijk maakt voor de voortplanting van amfibieën. De poel heeft ook een zodanig schraal begroeide oever dat deze zelfs specifieke potenties heeft voor voortplanting van vooral Rugstreeppad (zie foto 6 volgende bladzijde), maar ook van Heikikker. Daarmee heeft deze poel tevens

gebruikspotenties als jachtgebied voor Ringslang. Tijdens de verkenning viel op dat deze omgeving ook kikker-rijk is, vanwege de natte omstandigheden, de aanwezigheid van waterplanten in de sloten en oeverranden met moerasplanten.

Foto 6, poel-oever met lage schrale begroeiing en ondiepe oeverranden

Consequenties situatie locatie C:

Het zuidelijk deel van het werktracé is gelegen in weiland dat op zichzelf géén functie heeft als winterverblijf en/of voortplantingslocatie voor amfibieën en Ringslang. Echter liggen er in de directe omgeving wel potentievolle situaties voor gebruik in het voorjaars- en zomerseizoen (voortplanting Rugstreeppad en Heikikker, jachtgebied Ringslang).

De kans dat hier individuele dieren risico's lopen vanwege graafwerkzaamheden en rijdend materieel, is bij dat veronderstelde faunagebruik, niet onaanzienlijk.

Echter tijdens de winterrust, wanneer deze soorten in hun winterverblijf vertoeven, kan dat risico op voorhand worden uitgesloten.

4 EINDCONCLUSIES

1) Vigerende regelgeving gebiedsbescherming

De planlocatie is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur, waartoe werkzaamheden toetsing vergen aan de Provincie als bevoegd gezag. Naar bevinden zullen de werkzaamheden echter geen wezenlijke aantasting van de actuele natuurwaarden van dit gebied teweeg brengen (zie hoofdstuk 3).

Op de planlocaties is voorts géén regelgeving met betrekking tot de Natuurbeschermingswet van toepassing, ook geen aspecten van de 'externe werking' van de Nbw.

2) Vaatplanten

De groeiplaatscondities op de planlocaties zijn ongeschikt voor zwaarder beschermde plantensoorten: deze kunnen op basis van de verkenning in augustus 2014 en expert-judgement, worden uitgesloten.

3) Zoogdieren

In het plangebied worden grondgebonden soorten van Tabel 1 verwacht. Hierop is een landelijke vrijstelling van toepassing met inachtneming van de zorgplicht Ffw.

Er worden ook géén bomen verwijderd die potenties bieden voor vleermuisverblijf (zie blz. 15 bovenaan, 'Nota bene') terwijl er ook géén afbreuk wordt gedaan aan andere gebruiksfuncties voor vleermuizen, waarmee schade aan vleermuizen op voorhand kan worden uitgesloten.

4) Broedvogels

Er worden géén bomen verwijderd met jaarrond beschermde nesten of geschikte condities voor vleermuisverblijf (zie blz. 15 bovenaan, 'Nota bene').

Wel kunnen er algemene broedvogels worden verwacht, waarvoor met name bij werkzaamheden tussen 1 maart en half augustus de passende zorgplicht in acht moet worden genomen (zie ook Vogelbescherming 2004).

5) Zwaarder beschermde amfibieën en Ringslang

Vanwege voortplantingscondities in de nabije omgeving wordt er van uitgegaan dat de graafwerkzaamheden en het aanbrengen van de ondergrond gereed voor asfalteren, uitsluitend in het winterseizoen (uiterlijk in februari) zullen plaatsvinden wanneer deze dieren elders overwinteren, waarmee bedreiging van individuele, 'passerende' dieren op voorhand kan worden uitgesloten.

Bij het asfalteren later in het seizoen dient de zorgplicht nauwlettend in acht te worden genomen.

6) Overige zwaarder beschermde soorten

Deze kunnen op basis van het bronnenonderzoek en/of de habitatbeoordeling op voorhand worden uitgesloten.

7) Algemene soorten

Voor soorten van Tabel 1 AmvB geldt een algemene, landelijke vrijstelling met betrekking tot de Flora- en faunawet waarmee voor deze soorten geen ontheffing vereist is. Men dient bij uit te voeren werkzaamheden wel de wettelijke zorgplicht in acht te nemen (zie Bijlage 1/ blz.20-21).

8) Veldonderzoek

Onder de uitvoeringsvoorwaarden zoals gesteld in punt 5 (beperking uitvoeringsseizoen), is géén nader veldonderzoek nodig.

BIJLAGE 1 - RELEVANTE ASPECTEN VAN DE REGELGEVING

I Inleiding

Wetgeving

De regelgeving met betrekking tot natuur kent twee typen bescherming: 'soortbescherming' en 'gebiedsbescherming'.

De Flora- en faunawet (Ffw) is geheel gericht op soortbescherming, dat wil zeggen bescherming van afzonderlijke soorten planten en dieren.

Bovendien is deze wet gericht op de intrinsieke waarde van het dier, wat onder meer wil zeggen dat de bescherming eveneens is gericht op elk individueel dier.

Gebiedsbescherming is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet (Nbw 1998).

Die is gericht op specifieke aspecten van specifiek aangewezen gebieden, zoals speciale beschermingszones in het kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn (resp. REG 1979 en REG 1992/1997). De gebiedsbescherming staat *naást* de Ffw: de regels van wetten sluiten elkaar dus niet uit doch vullen elkaar aan (zie ook wetgeving blz.19).

Provinciaal natuurbeleid

Daarnaast hebben ook provinciale besturen een 'eigen' natuurbeleid, in aanvulling op de wetgeving. Daarin wordt in sommige provincies ook een onderscheid gemaakt in gebieds- en soortbescherming: de gebiedsbescherming wordt geregeld via het Streekplan terwijl de soortbescherming via andere wegen in de ruimtelijke ordening kan worden geregeld (zie ook provinciale regelgeving blz.29).

II Verbodsbepalingen Flora- en faunawet

Met betrekking tot aanwezige en te verwachten, door de Flora- en faunawet beschermde soorten in het projectgebied gelden de volgende algemene verbodsbepalingen:

Artikel 8 Ffw

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, . . . te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9 Ffw

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

N.B.1 hieronder valt ook het 'per ongeluk' doden zonder afdoende voorzorgen te hebben genomen;

N.B.2 het uit beschermingsoverwegingen preventief wegvangen en verplaatsen van dieren en ontwikkelingsstadia daarvan dient te geschieden door een 'ter zake kundige' (zie lijst gebruikte termen). Onder bepaalde condities is daarvoor géén extra projectonthefing (meer) nodig.

Dit geldt niet voor het wegvangen en verplaatsen van vleermuizen, muizen en vogels: dat is uitdrukkelijk verboden, hiervoor wordt ook géén ontheffing verstrekt.

Voor het vangen van dieren vanwege onderzoek geldt een aparte regeling.

Artikel 10 Ffw

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

N.B. hiermee wordt bedoeld het verontrusten met de intentie de soort te verstoren zonder maatregelen om het verontrusten te voorkomen, dan wel het bouwrijp maken van een terrein juist op het moment dat vogels zich er aan het vestigen zijn om te gaan broeden: dergelijk opzettelijk verontrusten valt niet onder de Gedragscode terwijl hiervoor in het kader van art. 75C ook géén ontheffing wordt verleend.

Artikel 11 Ffw

Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

N.B. 'Vaste verblijfplaatsen':

Met betrekking tot vleermuizen dienen naast jaarlijks in gebruik zijnde vaste zomer-verblijven (kolonies), paarplaatsen en winterverblijven, ook structureel gebruikte, vaste vlieg- en trekroutes te worden geïnterpreteerd als 'vaste verblijfplaatsen' zoals bedoeld in art. 11 (DLG 2006).

Dit geldt ook voor jaarrond beschermde nesten en 'vaste verblijfplaatsen' van andere dieren zoals een vaste voortplantingslocatie van rugstreeppadden, broeihopen van ringslangen e.d.

Artikel 12 Ffw

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

N.B. Dit betreft, behalve vogels, ook eieren van beschermde amfibieën, reptielen, vissen en insecten. Indien bijvoorbeeld dergelijke eieren van een ontheffingsplichtige soort worden bedreigd vereist dit ook aanvraag van ontheffing (DLG 2006). Met betrekking tot eieren van beschermde diersoorten die níet ontheffingsplichtig zijn, geldt de wettelijke zorgplicht (zie hierna bij artikel 2).

Artikel 13 Ffw

Het is verboden:

a. planten . . enz., of dieren dan wel eieren, nesten of . . enz., behorende tot een beschermde . . enz. . . diersoort . . enz. te vervoeren . . enz. of onder zich te hebben.

N.B. bij dit artikel gaat het om het verplaatsen van (eieren, nesten, individuen van) bedreigde dieren, eieren, planten enz. onder afwijkende condities, dus niet vanwege beschermingsmotieven bij uitvoering van werkzaamheden (vgl. artikel 9): hiervoor geldt een aparte regeling.

Artikel 2 Ffw - algemene zorgplicht

Naast de hiervóór aangegeven verbodsartikelen geldt *in alle situaties* een wettelijke zorgplicht. Deze houdt in dat:

'eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen ('de ingreep') of zijn nalaten (*mitigerende maatregelen*) nadelige gevolgen voor planten of dieren kunnen worden veroorzaakt, is verplicht dergelijk handelen achterwege te laten voor zover dat in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle (*mitigerende en/of preventieve*) maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd ten einde die gevolgen te voorkómen of, voor zover deze (*met maatregelen*) niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken'.

N.B. dit betekent dat elke ruimtelijke ingreep natuuronderzoek vergt dat als bewijslast wordt vastgelegd in een rapportage ('Natuurtoets' dan wel 'Quick Scan'). Daarin dienen de zeker te verwachten en de met veldonderzoek aangetroffen soorten planten en dieren te worden getoetst aan de wettelijke regelgeving ('lichte' en 'uitgebreide' toets).

Tevens worden hierin de mitigerende en/of preventieve maatregelen aangegeven welke er zorg voor dragen dat er aan de zorgplicht wordt voldaan.

III Vrijstelling en ontheffing verbodsartikelen

III.1 Strekking vrijstelling en ontheffing

Een 'vrijstelling' is een algemeen geldende uitzondering op een wettelijk verbod (LNV 2005): dit kan een landelijke vrijstelling betreffen of één op basis van een Gedragscode. Een vrijstelling vergt géén aanvraagprocedure.

Een 'ontheffing' is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt. Deze ontheffing dient per individueel project te worden aangevraagd en betreft zowel individuele soorten als vaste verblijfplaatsen (waaronder ook vaste vliegroutes van vleermuizen).

De regelgeving met betrekking tot vrijstelling en ontheffing is nader geregeld in de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) met betrekking tot art. 75 C van de Ffw (Staatsblad 2004/501; LNV 2005).

In de afweging tussen 'vrijstelling of ontheffing' staan in de van toepassing zijnde criteria enkele cruciale begrippen centraal: '*bestendig*', '*zorgvuldig handelen*', '*wezenlijke invloed*' en '*significant effect*', naast soortlijsten met betrekking tot specifieke regelgeving (tabellen 1, 2 en 3 AMvB). Dit is inhoudelijk toegelicht in de brochure 'Buiten aan het werk' (LNV 2005, zie ook DLG 2006).

De toepassing van een vrijstelling of ontheffing is nader genuanceerd met wettelijke 'belangen', soortlijsten (zie hieronder) en vogelcategorieën (zie blz.24).

III.2 Soorttabellen (AMvB art. 75), vrijstelling en ontheffing

De algemene landelijke vrijstelling met betrekking tot beschermde planten en dieren, geldt uitsluitend voor de soorten die zijn opgenomen in Tabel 1 AMvB. Voorts is er nog een aanvullende vrijstelling voor soorten die zijn opgenomen in Tabel 2 en Tabel 3 AMvB indien werkzaamheden kunnen plaatsvinden onder een specifiek opgestelde Gedragscode (zie verder blz.27).

III.3 Wettelijke belangen

Daarnaast is voor ruimtelijke ingrepen, *onder nadere condities*, een ontheffingsregeling van toepassing op een aantal andere wettelijke belangen te weten:

1. Bescherming van flora en fauna (belang b/ Bijlage 1 AMvB, Habitat- en Vogelrichtlijn);
2. Veiligheid van het luchtverkeer (belang c/ Vogelrichtlijn);
3. Volksgezondheid of openbare veiligheid (belang d/ Bijlage 1 AMvB, Habitat- en Vogelrichtlijn);
4. Dwingende reden van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten (belang e/ Bijlage 1 AMvB, Habitatrichtlijn);
5. Bestendig beheer en onderhoud enz. (belang h);
6. Bestendig gebruik (belang i);
7. Ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (belang j).

Hierbij bestaat tevens een nader onderscheid tussen de eerstgenoemde 4 belangen en het laatstgenoemde belang dat méér strikte beperkingen kent (zie ook 'wettelijke belangen en Tabel 3 AMvB' blz.25).

Dwingende reden van groot openbaar belang

Waar bij het meer algemeen van toepassing zijnde belang '*ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*' bij juridisch zwaarder beschermde soorten striktere beperkingen bestaan (deels het *niet* kunnen verkrijgen van een ontheffing) kan een 'groot openbaar belang' uitkomst bieden.

Een 'groot openbaar belang' heeft betrekking op activiteiten die van algemeen, breed maatschappelijk belang zijn. Het moet gaan om openbare belangen, dus niet om activiteiten die enkel ten goede komen aan een particulier, aan enkelen of aan een beperkte regio.

Daarnaast moet het openbaar belang 'van groter gewicht' zijn; dat zal in de meeste gevallen alleen zo zijn als het een lange termijn betreft. Oplossingen voor de korte termijn worden *niet* aangemerkt als 'dwingende reden van groot openbaar belang'. Een financieel goedkopere oplossing, terwijl ook andere oplossingen reëel zijn, is niet voldoende om een dwingende reden van groot openbaar belang aan te nemen.

Voor de onderbouwing van een groot openbaar belang kan men denken aan de van toepassing zijnde onderdelen/bladzijden van door de overheid vastgestelde ruimtelijke plannen die het project betreffen. Een voorbeeld is een structuurvisie.

Hierna wordt naar aanleiding van de verschillende belangen en op basis van de drie onderscheiden soortlijsten (tabellen AMvB art. 75 Ffw), de nadere nuancering beschreven waarbij die drie tabellen kort zijn gekenschetst:

III.4 Tabel 1 AMvB

Deze omvat een categorie soorten waarvoor een algemene landelijke vrijstelling geldt voor art. 8 t/m 12 van de Ffw: dit betreft beschermde soorten die in Nederland algemeen voorkomen. Aan die vrijstelling zijn géén voorwaarden verbonden anders dan de wettelijke zorgplicht (zie blz.20-21). Deze soorten vergen een zogenaamde 'lichte toets' welke aantoont dat de werkzaamheden het voortbestaan van de betreffende soorten niet in gevaar brengen.

III.5 Tabel 2 AMvB

Toetsingscriteria

Deze Tabel 2 omvat een lijst met 'overige soorten' (waaronder bijvoorbeeld alle broedvogels en veel beschermde planten). Indien uit die tabel één of meerdere soorten worden aangetroffen welke door de werkzaamheden worden verstoord en/of bedreigd, vergt dat in principe aanvraag van ontheffing met in de meeste gevallen eveneens een 'lichte toets' (zie echter uitzondering hieronder bij broedende vogels).

Soorten van Tabel 2 die door een projectvoornemen schade ondervinden dienen te worden getoetst aan de *landelijke* gunstige staat van instandhouding, wat wil zeggen in hoeverre het voortbestaan van de landelijke populatie wellicht afhankelijk is van het voortbestaan van de onderhavig aangetroffen, lokale populatie.

In de ontheffingsaanvraag dient daarbij te worden aangegeven op welke wijze wordt bereikt dat bedreiging van individuen en verstoring *zoveel mogelijk* wordt voorkomen en in welke mate de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats door de activiteiten wordt aangetast, dan wel, op welke wijze die functionaliteit kan worden gegarandeerd.

Indien wordt uitgegaan van een door de Minister goedgekeurde gedragscode geldt voor deze categorie van Tabel 2 AMvB, onafhankelijk van het wettelijk 'belang' waaronder de ingreep valt, echter een vrijstelling voor art. 8 t/m 12 van de Ffw zodat formeel geen aanvraagprocedure voor ontheffing nodig is (zie verder onder 'Gedragscode' blz.27).

Uitzonderingsgevallen

Indien zowel de lokale als de landelijke populatie in het geding is, waarvoor vermelding op de Rode Lijst een indicatie vormt, vergt de soort echter een 'uitgebreide toets' (zie ook Soortendatabase website Ministerie): dan dient te worden aangegeven op welke wijze wordt bereikt dat bedreiging van individuen en verstoring strikt worden voorkomen.

Uitzonderingspositie broedende vogels

Vogels zijn volgens de Vogelrichtlijn gelijkgesteld met Tabel 3 AMvB (zie DR 2009).

Er worden 2 groepen onderscheiden:

- algemene broedvogels
- vogels met jaarrond beschermde nesten (zie 'aangepaste lijst', DR 2009).

Deze groepen vergen bij dreigende verstoring van broedgevallen, een '*uitgebreide toets*' (zie volgende bladzijde). Echter voor alle broedende vogels wordt in beginsel *tijdens* het broeden *géén* ontheffing verleend. Met betrekking tot het broedseizoen is in dat kader in de Flora- en faunawet ook *géén standaardbroedperiode* aangegeven. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Voor broedende vogels geldt de algemene Gedragscode (zorgvuldig bosbeheer, zie Vogelbescherming 2004) dat deze, zolang ze broeden, *onder géén enkele conditie* mogen worden verstoord (zie ook REG 1979). In principe dient dus het broedseizoen met mogelijk verstorende werkzaamheden te worden ontzien, zoals sloop-, bouw-, grond-, bagger-, onderhouds- en/of andere mogelijk verstorende werkzaamheden op korte afstand van nesten.

Broedgevallen van de meeste broedvogels kunnen slechts tijdens het broeden worden geïnventariseerd omdat ze steeds een nest op een nieuwe locatie (kunnen) maken.

Vogelcategorieën met jaarrond beschermde nesten

Vogels worden in de regelgeving onderscheiden in groepen (DR 2009):

- a) Algemene broedvogels: een groep waarvan de bescherming zich grotendeels beperkt tot *strikt* het broeden;
- b) Categorie 5 (DR 2009): een groep vogels waarvan de nesten het jaar rond (of jaarlijks opnieuw) worden gebruikt en er *slechts in bijzondere gevallen* beperkingen bestaan, met name '*als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen*', bijvoorbeeld wanneer er voor deze soorten in de omgeving geen geschikte alternatieven zijn om te nestelen.
- c) Categorie 1 t/m 4: een nader omschreven groep waarvan de nesten het jaar rond *strikt* beschermd zijn en ook de nesten zelf dus *niet* mogen worden beschadigd of verwijderd, óók niet *buiten* het broedseizoen (waaronder bijvoorbeeld Huismus, Gierzwaluw maar ook uilen, roofvogels en kolonievogels).

Wettelijke belangen m.b.t. broedvogels

Er is in de broedperiode voor broedvogels slechts ontheffing mogelijk indien er zwaarwegende maatschappelijke termen aanwezig zijn die ontheffing voor verstoring van broedende vogels nodig maken, wat slechts in uitzonderlijke situaties van '*Openbare veiligheid*' e.d. aan de orde kan zijn.

De *nesten* van soorten van categorieën 1 t/m 4 zijn het jaar rond beschermd en vergen *te allen tijde, dus jaarrond*, bij potentiële verstoring van de nesten en voor sommige soorten ook het bijbehorende voedselterritorium, *aanvraag van een ontheffing*.

Een ontheffing kan dan slechts worden verkregen bij het van toepassing zijn van *uitsluitend* de wettelijke belangen die daartoe in de Vogelrichtlijn zijn opgenomen:

- Bescherming van flora en fauna (b): *de letter verwijst naar de corresponderende letter bij art. 2 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten*;
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

Uitgebreide toets

Een eventuele ontheffing daarvoor vergt vervolgens de 'uitgebreide toets' bij de beoordeling waarvan het bevoegde gezag in onderstaande volgorde de volgende vragen stelt:

- In welke mate wordt de (ecologische) functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden ?
- Is er een wettelijk belang ? (voor Vogels en Tabel 3-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing ? (voor Vogels en Tabel-3 soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar ?

Naar aanleiding hiervan beoordeelt Dienst Regelingen vervolgens of het wettelijk belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en).

Indien werkzaamheden *niét* onder de hierboven aangegeven belangen vallen *kan géén ontheffing worden verkregen*: er kan in de vorm van een '*positieve afwijzing*' slechts 'toestemming' voor de ingreep worden verkregen op basis van een door de Minister goedgekeurd plan van maatregelen.

Voor de vogelsoorten uit categorie 5 is ontheffing slechts mogelijk onder bepaalde voorwaarden (DR 2009).

III.6 Tabel 3 AMvB

Toetsingscriteria

Deze tabel omvat een lijst soorten waarvoor *strikte* bescherming geldt. In alle gevallen vereisen deze soorten een 'uitgebreide toets' (zie vorige bladzijde). Daarbij dienen deze soorten *niet alléén* te worden getoetst aan de *landelijke* gunstige staat van instandhouding van de aangetroffen populatie (zoals bij Tabel 2) maar óók aan de *lokale* gunstige staat: het gaat er dan om in hoeverre het voortbestaan van de landelijke populatie wellicht afhankelijk is van de lokale populatie.

Afgezien van vermelding op de Rode Lijst vergt dit tevens inzicht in het regionale voorkomen van de betreffende soort (zie ook Soortstandaards, DR 2011/ 2012).

In de ontheffingsaanvraag dient daarbij te worden aangegeven in welke mate de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats door de activiteiten wordt aangetast, dan wel, op welke wijze die functionaliteit kan worden gegarandeerd.

Ook hierbij gelden dus de voorwaarden dat er moet worden onderbouwd dat er voor de betreffende activiteit geheel géén alternatieven zijn: of bijvoorbeeld de ingreep niet op een andere, minder schadelijke wijze of op een andere locatie kan plaatsvinden terwijl er tevens maatregelen moeten worden genomen om te garanderen dat schade aan individuen van de soort wordt voorkómen (het garanderen van de ecologische functionaliteit/ 'zorgvuldig handelen', LNV 2005).

Eventuele ontheffing van verbodsbepalingen is vervolgens eveneens afhankelijk van het van toepassing zijnde 'wettelijke belang' (zie hieronder).

Bijlage IV van de Habitatrichtlijn

Bij soorten van Tabel 3 wordt onderscheid gemaakt in 'Bijlage 1 AMvB' en 'Bijlage IV Habitatrichtlijn'. Voor de laatste groep gelden de strengste beschermingsvoorwaarden: ontheffing kan slechts worden verkregen onder het regiem van enkele specifieke wettelijke belangen zoals die in de Habitatrichtlijn zijn vermeld.

Indien géén van die belangen van toepassing kan worden geacht is ontheffing niet mogelijk, doch kan uitsluitend toestemming voor de ingreep worden verkregen op basis van een door de Minister van EL&I goedgekeurd 'Activiteitenplan'.

Wettelijke belangen en Tabel 3 AMvB

1. *Uitsluitend* onder het wettelijke belang '*bestendig beheer en onderhoud*' en dan nog *uitsluitend* bij toepassing van een gedragscode (zie blz.27), kan voor soorten van Tabel 3 AMvB die *niét* zijn vermeld in de Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn, gebruik worden gemaakt van de vrijstelling op basis van een gedragscode.

Voor soorten van Tabel 3 AMvB die *wél* zijn vermeld in Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn (zoals vleermuizen), zie punten 3 en 4 hieronder.

Zónder toepassing van een gedragscode vergen deze soorten in alle gevallen een toetsing bij het bevoegde gezag volgens de procedure van een ontheffingsaanvraag.

Daarbij gelden de volgende criteria:

2. in het kader van het belang '*ruimtelijke ontwikkeling en inrichting*' kan *uitsluitend* voor soorten die *niét* zijn vermeld in Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn of in de Vogelrichtlijn, een ontheffing worden verkregen.
3. Onder de belangen '*dringende redenen van groot openbaar belang*' (met inbegrip van redenen van sociale, economische aard of met voor het milieu wezenlijk gunstige effecten, zie blz.22), van '*volksgezondheid en openbare veiligheid*' dan wel '*bescher-*

ming van flora en fauna kan in alle gevallen een ontheffing worden verkregen, *mits* er nadrukkelijk géén alternatieven voor de ingreep beschikbaar zijn.

4. Indien de ingreep *niét* onder de bij punt 3 aangegeven belangen valt kan voor soorten uit Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn *géén ontheffing* worden verkregen: er kan in de vorm van een '*positieve afwijzing*' slechts 'toestemming' voor de ingreep worden verkregen indien een zodanige werkwijze en eventuele maatregelen worden aangegeven dat de '*ecologische functionaliteit*' (zie III.7) van het gebied voor de soort *op géén enkel moment* minder wordt dan de beginsituatie: dergelijke wezenlijke natuurschade dient in deze situatie geheel te worden voorkomen.

III.7 Beoordeling functionaliteit vaste rust- en verblijfplaatsen

Indien een voortplantings- en/of vaste rust- of verblijfplaats in het kader van de Habitat- of Vogelrichtlijn in het geding is, moet worden onderbouwd dat door voor te stellen mitigerende maatregelen de ecologische functionaliteit daarvan behouden blijft.

Van belang is dat onder andere inzicht wordt gegeven in het netwerk van voortplantings- en/of vaste rust- of verblijfplaatsen. De functionaliteitstoets omvat de volgende tien punten (DR 2009):

1. *Het moet gaan om een vaste rust- of verblijfplaats: een plek of een gebied dat met een zekere mate van bestendigheid wordt gebruikt, waar dus geen sprake is van incidenteel gebruik.*
2. *De plek of het gebied blijft voorzien in alles wat nodig is voor een specifiek individueel dier in dat gebied en voor alle exemplaren van de populatie ter plekke, om succesvol te rusten (of voort te planten).*
3. *Er is op geen enkel moment, zelfs niet tijdelijk, een achteruitgang van de ecologische functionaliteit van de (voortplantings- en/of) vaste rust- en verblijfplaats. De diverse functies die een gebied of een plek heeft, moeten dus behouden blijven.*
4. *Door (het toepassen van) mitigerende maatregelen worden negatieve effecten uitgesloten. Dit kunnen negatieve effecten zijn op de kwaliteit, maar ook op de kwantiteit van de functies die het gebied of de plek vervult voor een soort.*
5. *Mitigerende maatregelen zijn preventieve maatregelen. Dat houdt dus in dat in voorkomende gevallen de mitigatie niet alleen al aanwezig is, maar ook functioneert.*
6. *Mitigerende maatregelen moeten leiden tot verbetering of behoud van de ecologische functionaliteit van de plek of het gebied (kwantitatief en/of kwalitatief) voor de betreffende soort.*
7. *Het positieve effect van mitigatie geeft in evenredige mate ruimte voor de negatieve effecten van de ruimtelijke ingreep. De totale duurzame ecologische functionaliteit mag op geen enkel moment slechter worden dan de beginstand. Zowel de kwantiteit als de kwaliteit moeten behouden blijven of worden verbeterd.*
8. *Het succes van mitigerende maatregelen moet met een hoge mate van zekerheid vooraf vaststaan. Dit wordt beoordeeld aan de hand van objectieve criteria en de eigenschappen en de specifieke ecologische waarden van de plek of het gebied.*
9. *De staat van instandhouding en de zeldzaamheid van een diersoort zijn van belang bij het treffen van mitigerende maatregelen. Hoe zeldzamer de soort, hoe hoger de graad van zekerheid van succes moet zijn.*
10. *De controle op het effect van de maatregelen is onderdeel van het ecologisch werkprotocol. Een ecologisch werkprotocol moet voorzien in toezicht op het uitvoeren van de mitigerende maatregelen. Zonder dit onderdeel garandeert het plan niet dat de functionaliteit van de beschermde plaatsen behouden blijft.*

III.8 Gedragscode

Algemeen

Naast de algemene gedragscode voor broedende vogels zijn er ook verschillende gedragscodes voor specifieke werkzaamheden beschikbaar.

Indien het géén gedragscode van de 'eigen' organisatie betreft doch incidenteel gebruik van een bestaande gedragscode, vereist dat in alle gevallen het in acht nemen van de nadere voorwaarden zoals in die betreffende gedragscode zijn vastgelegd.

Een gedragscode is voor een organisatie/ initiatiefnemer van toepassing indien deze zich daaraan formeel aantoonbaar heeft verbonden ('borging') en de daaraan gekoppelde voorwaarden in acht neemt.

Bij incidenteel aanhaken op een bestaande gedragscode dienen voor dat project de uitgangspunten te allen tijde uitputtend gedocumenteerd op papier op het werk aanwezig te zijn (in een Ecologisch Werkprotocol) en direct aantoonbaar te worden nagevolgd (het bijhouden van een ecologisch journaal tijdens de werkzaamheden).

De initiatiefnemer blijft daarbij eindverantwoordelijk voor de wijze van uitvoeren.

Bij het werken onder een gedragscode blijven overigens, net zoals zónder gedragscode, natuuronderzoek en rapportage daarvan eveneens wettelijk verplicht en worden de nadere voorwaarden voor het werken onder de gedragscode, in die gedragscode en een daarop gebaseerd ecologisch werkprotocol, nader uitgewerkt.

Wettelijke belangen en vrijstelling bij soorten van Tabel 3

Toepassing van een vrijstelling van de eventuele ontheffingsplicht voor de artikelen 8 t/m 12 Ffw *op basis van een gedragscode* bij mogelijke bedreiging, is bij soorten van Tabel 3 AMvB bij *'ruimtelijke inrichting en ontwikkeling'* (i.t.t. *'bestendig beheer'*) afhankelijk van het wettelijk belang waaronder de ingreep moet worden gerekend.

Bij soorten van Tabel 2 AMvB maakt het 'belang' geen verschil en geldt de 'vrijstelling' op basis van de gedragscode in alle gevallen.

Met betrekking tot soorten van Tabel 3 AMvB is de vrijstelling bij verstoring slechts van toepassing op twee categorieën van activiteiten ('belangen'), te weten:

- *'bestendig beheer en onderhoud'* (in landbouw, bosbouw, watergangen, bermen en andere groenvoorzieningen);
- *'bestendig gebruik'*.

Daarbij is het element *'bestendigheid'* cruciaal: dit slaat zowel op de intervaltermijn als op de 'soort' beheeringreep. Er is sprake van 'bestendigheid' indien de tussenliggende termijn in de beheercyclus dezelfde is als voorafgaande termijnen.

Zodra voorts grote veranderingen in de uitvoering worden doorgevoerd zoals nieuwe technieken, grootschalige maatregelen (bijv. kap/ verwijderen van bomen, struiken en andere begroeiing, omvorming naar ander gebruik, een grootschalige inhaalslag van achterstallig beheer) is er *géén* sprake meer van *'bestendig beheer en onderhoud'* en valt de ingreep onder *'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'* (zie LNV 2005).

Indien echter het belang *'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'* van toepassing is vereisen soorten van Tabel 3 AMvB, in overeenstemming met de situatie *zonder* gedragscode, het complete pakket van onderzoeks- en ontheffingsplicht (zie blz.26 bij III.6/ Tabel 3 AMvB).

Risico: indien bij controle op het werk door de A.I.D. bij vragen aan een uitvoerende werknemer wordt vastgesteld dat aan de betreffende borging níét is/ wordt voldaan, kan het werk onmiddellijk worden stilgelegd totdat aan de vereisten van de betreffende Gedragscode wordt voldaan of alsnog ontheffing is aangevraagd. Dit kan worden voorkomen door een adequaat werktoezicht, óók op het afdoende in acht nemen van de werkvoorwaarden ten aanzien van de Flora- en faunawet, door de opdracht gevende partij.

IV Overige aspecten Ff-wet

IV.1 Ecologisch werkprotocol en ecologische begeleiding

Een ecologisch werkprotocol wordt als voorwaarde verbonden aan een ontheffing, en vormt óók een voorwaarde bij toepassing van een vrijstelling op basis van een gedragscode. Het vormt een uitwerking van de mitigerende en preventieve maatregelen om strikt te voorkomen dat natuurschade ten aanzien van soorten uit Tabel 2 en Tabel 3 AMvB ontstaat.

Dit '*ecologisch werkprotocol*' omvat een bestekachtig document waarin werkvoorwaarden en -richtlijnen worden aangegeven om te garanderen dat de werkzaamheden worden verricht conform de Flora- en faunawet (en eventueel de gedragscode) en de in het verlengde daarvan opgestelde Natuurtoets.

Deze richtlijnen vormen een concrete en afrekenbare uitwerking van de uitgangspunten, werkwijzen, mitigerende en preventieve maatregelen om natuurschade door de werkzaamheden zoveel als mogelijk te voorkomen. Het uitvoeren van de maatregelen dient daarbij aantoonbaar plaats te vinden door of onder begeleiding van een (ecologisch) '*ter zake kundige*' en door verslaglegging daarvan.

Bij werkzaamheden onder een gedragscode vormt eveneens begeleiding van de potentieel verstorende werkzaamheden door een ecologisch deskundige, een voorwaarde.

IV.2 Verplicht ter inzage aanwezig op het werk

Op het werk dienen voor een controlerend ambtenaar te allen tijde, onafhankelijk van gedragscode of ontheffing, de stukken met betrekking tot Flora- en faunawet ter inzage aanwezig te zijn op straffe van het onmiddellijk stilleggen van het werk, tot aan deze verplichting voldaan is.

Werkend *zonder* het regiem van vrijstelling op basis van de Gedragscode betreffen deze verplichtingen:

- de Natuurtoets c.q. Quick Scan,
- de schriftelijke beoordeling m.b.t. een eventueel aangevraagde ontheffing/ goedkeuring,
- het eventueel vereiste ecologisch werkprotocol,
- de eventueel vereiste ecologische verslaglegging van de begeleidende ecooloog over te nemen preventieve maatregelen.

Voorts dient het uitvoerend personeel er aantoonbaar van op de hoogte te zijn dat er wordt gewerkt onder het regiem van een gedragscode en welke consequenties dat heeft.

V Natuurbeschermingswet en provinciale regelgeving

V.1 Wetgeving

Naast het *soorten*beleid van de Ffw is er tevens een natuurbeleid met betrekking tot *gebieden* vastgelegd in de Nbw, waaronder Beschermde natuurmonumenten, Natura 2000/ Vogelrichtlijngebieden ('Wetlands') en Habitatrichtlijngebieden vallen.

Behalve dat ingrepen in dergelijke *gebieden* eveneens toetsing vergen aan de Nbw, kan de Nbw tevens van kracht zijn *buiten* die gebieden, de zogenaamde '*externe werking*'. Dit is van toepassing indien faunasoorten waarvoor gebieden beschermd zijn ('aangewezen soorten'), ook significant gebruik maken van gebieden *buiten* het aangewezen beschermde gebied, zoals voor foerage (ganzen, watervogels e.d.) of overwintering (vleermuizen).

Significante verstoring van aangewezen soorten, ook indien deze voor bepaalde leeffuncties tijdelijk buiten het beschermde gebied vertoeven, is in conflict met de instandhoudingsdoelen van het beschermde gebied. Daarop is de '*externe werking*' van de Nbw van kracht (art.16 lid 4).

Op grond daarvan vormt dan *náást* toetsing van de voorgenomen ingreep aan de Ffw, ook toetsing daarvan aan de Nbw een wettelijke verplichting.

V.2 Provinciale regelgeving

Ook provincies kunnen een eigen gebiedenbeleid hebben, onafhankelijk van de Ffw en vastgelegd in de Verordening Ruimte (voorheen Streekplan).

Maar provincies vormen meestal tevens het 'bevoegde gezag' met betrekking tot de handhaving van de regelgeving met betrekking tot beschermde Nbw-gebieden, wat eveneens is vastgelegd in de Verordening Ruimte.

Met betrekking tot de Ecologische Hoofd Structuur (EHS) hebben rijk en provincie samen de spelregels bepaald, welke eveneens worden gehandhaafd door de Provincie, bestaande uit een 'nee tenzij'-beleid indien de ingreep binnen het begrensde EHS-gebied ruimtelijke consequenties heeft (zie ook toelichting van de website van Dienst Regelingen, volgende bladzijde): ook de EHS is opgenomen in de Verordening Ruimte.

V.3 Mogelijke consequenties gebiedsbescherming

Een ruimtelijke- of beheeringreep vergt in ieder geval, naast een toetsing aan de Ffw, eveneens een toetsing aan de provinciale regelgeving, de Verordening Ruimte.

- * Indien de ingreep (deels) binnen de grenzen van een beschermd gebied valt vergt dat een vergunningprocedure, welke los staat van de ontheffingsprocedure Ffw. Daarin is voor de besluitvorming het beheersplan 'leidend'.
- * Indien in de nabije omgeving van de planlocatie een beschermd natuurgebied aanwezig is vergen de uitkomsten van het flora- en fauna onderzoek eveneens toetsing aan de soorten welke voor het beschermde gebied zijn aangewezen: indien de '*externe werking*' van de Nbw van kracht is, in welk geval aangewezen soorten uit het beschermde gebied, mede significant gebruik maken van de planlocatie vergt dat eveneens een vergunningprocedure Nbw.

Ecologische Hoofdstructuur (toelichting website DR)

Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Nederland.

Bij de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) werken verschillende overheden samen. Het Rijk heeft in 1995 in grote lijnen de grenzen van de EHS vastgesteld in het Structuurschema Groene Ruimte en deze grotendeels netto begrensd weergegeven in de Nota Ruimte in 2004. Het Rijk financiert verder grotendeels de aankoop, de inrichting en het beheer van gebieden in de EHS. De provincies bepalen om welke gebieden het precies gaat. Deze gebieden worden meestal in het streekplan of het provinciaal omgevingsplan opgenomen. De provincies bepalen ook welke subsidies grondeigenaren kunnen krijgen voor natuurbeheer en - ontwikkeling. Gemeenten leggen in bestemmingsplannen nauwkeurig vast wat wel en niet mag in een EHS-gebied. Bestemmingsplannen beschermen echter niet tegen vervuiling uit nabijgelegen gebieden. Daarvoor is milieubeleid nodig. Dit milieubeleid is een gezamenlijke inspanning van alle overheden, inclusief de waterschappen.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Bos/ F. (2006), M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting. De Dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7, Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.
- Broekhuizen/ S. (1992), B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk en J.B.M. Thissen (red.): Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- Broier, H. (2013). Ecologisch werkprotocol cluster 1 Diemen, SAA A1/A6 Diemen-Almere Havendreef, SAAOne, 31-08-2013.
- Creemers (2009) Raymond.C.M. en Jeroen J.C.W. van Delft (Ravon)/ redactie: De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- DLG 2006, intern werkkader. Handreiking Flora- en faunawet, versie 1.0-31 oktober 2006. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV (thans EL&I).
- DLG 2014. Natuurtoets natuurcompensatie Gemeenschapspolder/ Inrichting Diemberbos. Dienst Landelijk Gebied, 1 juni 2014
- DR 2009. Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen en aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Brief van de Dienst Regelingen, ffw2009.corr.046 van 25 augustus 2009, Ministerie van LNV (thans EL&I).
- Hustings/ Fred (2002) en Jan-Willem Vergeer. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Nederlandse Fauna 5. SOVON, Uitgeverij K.N.N.V. te Utrecht.
- LVN 2005 (Ministerie van), Regeling van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit: brochure 'Buiten aan het werk ? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten !' (n.a.v. AMvB art. 75 Ff-wet).
- Natuurbeleven 2008. Diemberbos, onderzoek flora en faunawet, NatuurBeleven, Oktober 2008
- NDFF (2014). Quickscanhulp, registratie in samenwerking tussen Het Natuurloket, Gegevensautoriteit Natuur en Regelink, 2014.
- RAVON 51 (2013), nr. 5 december, waarnemingenoverzicht 2012.
- REG 1979, Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake het behoud van de vogelstand (Vogelrichtlijn, EEG 79/409, laatstelijk gewijzigd in 2006).
- REG 1992/1997, Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke Habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn, EEG 92/43, laatstelijk gewijzigd in 1997).

Staatsblad 2004/501, publicatie AMvB art. 75 Ff-wet, houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van art. 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen.

GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN

AMvB art. 75 Ffw

een Algemene Maatregel van Bestuur, in dit geval met betrekking tot art. 75 van de Flora- en faunawet, waarin de wetgeving nader wordt uitgewerkt (zie ook LNV 2005);

ecologische functionaliteit:

het totaal van alle relevante gebruiksaspecten van een diersoort als onderdeel van hun levenswijze (verblijfplaatsen, vaste verplaatsingsroutes, foerageren, voortplantingsfuncties e.d.);

EHS Ecologische Hoofd Structuur;

E.I.S. Stichting European Invertebrate Survey - Nederland;

EL&I, Minister/ Ministerie van:

het voormalige Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (thans 'Ministerie van EZ');

EZ, Minister/ Ministerie van:

Economische Zaken, waaronder de regelgeving Ffw valt; voorheen EL&I;

fauna

dierlijke organismen waaronder zoogdieren, vissen, vogels, amfibieën, reptielen, insecten en andere ongewervelden;

Ffw Flora- en faunawet welke onder meer de beschermingskaders met juridische verboden, verplichtingen, voorwaarden en toestemmingen biedt voor (het omgaan met) flora en fauna;

flora plantaardige organismen zoals houtgewassen, kruidachtige gewassen, grassen en waterplanten;

habitat

typische woonomgeving van een bepaalde soort;

Habitatrichtlijn, HR-soorten

soorten planten of dieren welke zijn opgenomen in de verschillende Bijlagen van de Europese habitatrichtlijn:

Bijlage II: dier- en plantensoorten van communautair belang voor de instandhouding waarvan aanwijzing van speciale beschermingszones vereist is;

Bijlage IV: dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd;

Bijlage V: soorten waarvoor bij de exploitatie (bijv. kikkerbiljetjes) een beheersplan vereist is (wat hier echter niet het geval is);

P: prioritaire soort;

mitigeren/ mitigerende maatregelen

het zodanig aanpassen van een (plan voor een) ingreep of uitvoeringswijze (met eventuele specifieke maatregelen of voorwaarden) dat de negatieve effecten op de natuur ('natuurschade') tot een minimum worden beperkt of worden voorkomen;

natuurschade

de schade welke door werkzaamheden aan ter plaatse voorkomende (individuele van) beschermde soorten planten en dieren en vaste verblijf- en voortplantingsplaatsen daarvan, wordt toegebracht door bedreiging, verwonding, beschadiging of aantasting van de leefomgeving of specifieke biotoompomstandigheden;

Nbw Natuurbeschermingswet: de geldende wetgeving ten aanzien van rijksbeleid met betrekking tot natuurgebieden zoals (Staats-)Natuurmonumenten, Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en Natura 2000-gebieden;

NDFF

Nationale Databank Flora en Fauna;

NVWn

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit-natuur; de voormalige A.I.D., de controle- en opsporingsdienst van het Ministerie van EZ welke zich bezighoudt met de handhaving van de wet- en regelgeving ten aanzien van o.m. de Ffw.

ongewervelde soorten

diersoorten zónder dan wel met een uitwendig skelet, zoals weekdieren, kevers, mieren en insecten;

onthefing (Ffw)

een in het kader van de Flora- en faunawet aangegeven toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats welke bescherming in genoemde wet wordt geregeld;

PGO Particuliere Gegevens verzamelende Organisatie;

RAVON

Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland;

Rode Lijst, RL-soorten

soorten planten of dieren die zijn vermeld op een gepubliceerde lijst van in Nederland bedreigde dier- of plantensoorten (zie literatuur);

soortgroep

groep organismen van dezelfde klasse of ondersoort: vaatplanten, mossen, zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen, insecten (ondersoorten: vlinders, libellen enz.);

SOVON

Vereniging SOVON Vogelonderzoek Nederland;

‘ter zake kundige’

een persoon die:

- * op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt ecologie, en/of
- * als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, en/of
- * zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van soortbescherming en is aangesloten bij de daarvoor bestaande organisaties/ PGO's zoals RAVON, VZZ, SOVON, FLORON enz. (bron: Ministerie van LNV/ EL&I);

vergunning (Nbw)

een in het kader van de Natuurbeschermingswet aangegeven toestemming van Gedeputeerde Staten om in of buiten het beschermde natuurmonument handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in het beschermde natuurmonument of die het beschermd natuurmonument ontsieren;

verspreidingsgegevens/ -onderzoek

met steekproefonderzoek vastgestelde gebieden waar een bepaalde soort verwacht kan worden;

Vogelrichtlijn, VR-soorten

vogelsoorten die zijn opgenomen in de Europese Vogelrichtlijn; volgens het Europese recht wijzen de lidstaten beschermingszones aan om voor alle aangewezen soorten een voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen om populaties van deze soorten in stand te kunnen houden;

vrijstelling

een in het kader van de Flora- en faunawet geregelde toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde

dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats welke bescherming in genoemde wet wordt geregeld, voor bepaalde categorieën werkzaamheden en onder voorwaarden (AMvB art. 75 Ffw; zie ook LNV 2005);

VZZ Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming;

wettelijk belang

in de Flora- en faunawet zijn een aantal verschillende wettelijke belangen onderscheiden op basis waarvan het beschermingsregime mede wordt genuanceerd.

zorgplicht

de in de Ffw vastgelegde plicht (art. 2) dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren (en dus niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit is een algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt. Overigens geldt de zorgplicht ook voor planten (LNV 2005).
